

Αρ. εισ. 9178

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ Η ΠΕΡΙΦΗΜΟΣ

ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΣΥΝΗ

ΤΟΥ

Σ. ΚΟΥΓΕΑ

ΧΠΟ

Κ. Ι. ΔΟΓΟΘΕΤΟΥ

Δ'

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1924

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΖΑΡΟΥΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΖΑΡΟΥΣ

Ε.Γ.Δ της Κ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΩΝ

Ἐπανελθὼν πρὸ μιᾶς ἐβδομάδος ἐκ τῆς θερινῆς ἐν τῇ Ἰδιαιτέρᾳ πατρίδι μου διαμονῆς εὗρον ἐκδεδομένον ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Σ. Κουγέα γένον καὶ τοῦ προτέρου ἰσάξιον λίβελλον, δι' οὓς πειρᾶται νὰ ἀντεἴπῃ εἰ; τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐκδεδομένα ἐλεγκτικὰ αὐτοῦ φυλλάδια.¹ Καὶ διὰ τοῦ δευτέρου τούτου λιβελλογραφήματος διήκει, ώς ἡν εἰκός, ἡ γνωριμωτάτη ἥδη καὶ οἰκεία τῷ χρηστῷ ἀνδρὶ μέθοδος τῆς διαστροφῆς τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἐμπαθοῦς συκοφαντίας τῆς σκοπούσης τὸν φαυλισμὸν τοῦ ἐπιστημονικοῦ μου ἔργου καὶ τὴν δικαιολογίαν τῆς ὑπ' ἔκεινου πολλαχῶς διεξαχθείσης λυσσαλέας ἐπιθεσεως καὶ ἀγρίας διώξεως. Ἡ συκοφαντία καὶ ἡ τῶν πραγμάτων διαστροφὴ διαφαίνονται εὔθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ σεμνοῦ λιβελλογράφου, ἐνθα οὖτος ὑβρίζει προσνέμων ἐμοὶ ταπεινὸς καὶ αὐτῷ μόνῳ ἀρμοζούσας πράξεις καὶ ὅπου προσποιούμενος ἀγνοιαν προβάλλει τινὰς ἔρωτήσεις, πρὸς ᾧ ὁφείλομεν κατὰ καθῆκον εὔθὺς νὰ ἀποκρινώμεθα. Ἐρωτᾷ λοιπὸν «τὶ νέον προσθέτουσιν» εἰς τὴν ἴστορίαν τῆς Φιλοσοφίας αἱ ἔργασίαι μου καὶ «κατὰ τὶ προάγουσιν αὗται τὸν ἐπιστημονικὸν κλάδον τῆς διεκδικουμένης ἔδρας.» καὶ μέμφεται ὅτι δῆθεν σιωπῶ καὶ δὲν ἀπαντῶ «ἐπεὶ τοῦ προκειμένου» (sic)! Ἐὰν τὸ ἀνίκητον πάθος μὴ ἐσκότου τοσοῦτο τὴν διάνοιαν τοῦ ἐπικριτοῦ, ὥστε νά θέλῃ νὰ ἀγνοῇ τὰ πολλάκις μὲν ὄηθέντα ἀλλὰ μὴ συμφέροντα αὐτῷ πράγματα, δὲν θὰ παρέβλεπεν ὅτι περὶ τῆς πρωτοτυπίας τῶν διεξοδικωτέρων ἔργων μου ἐλέχθησαν μέν τινα ἐν τῇ συζητήσει τῇ ἐν τῇ Σχολῇ διεξαχθείσῃ μακρὸς δ' ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐλεγκτικοῖς φυλ-

1. Υπὸ τῶν σατανικῶν διαβολῶν τοῦ Σ. Κ. ἡναγκάσθη μετὰ δυσφορίας νὰ προβῶ εἰς ἔκδοσιν δύο φυλλαδίων, ὃν τὸ μὲν ἐπιγράφεται «Ἡ εὔσυνειδησία καὶ ἡ ἐπιστημοσύνη τοῦ Σ. Κουγέα, τὸ δὲ «Ἐπιμετρον εἰς τὴν εὔσυνειδησίαν κτλ.» οἵς προστέθη παράρτημα «Συμπλήρωμα τοῦ Ἐπιμέτρου κτλ.» ἐπιγραφόμενον.

λαδίοις, εἰς ἄ καὶ παραπέμπω. Ἐνταῦθα ὑπομιμνήσκω συντομώτατα
ὅτι περὶ μὲν τῆς πραγματείας τῆς ἐπιγραφομένης «^οΗ περὶ ίδεῶν
θεωρία τοῦ Πλάτωνος» παρετηρήθη¹ ὅτι ἔχει πρωτοτυπίαν καθόλου
μὲν περὶ τὴν μέθοδον τῆς ἐρεύνης ἡτοι ἔχομένη τῶν πηγῶν καὶ
φεύγουσα τὸ σύνηθες τοῖς νεωτέροις μάλιστα ἴστοριογράφοις κακόν,
καθ' ὃ οὗτοι παρέλκονται μᾶλλον ἢ ήτον σὶς αὐθαιρέτους πολλάκις
ἐκδοχὰς καὶ ὑποβάλλουσι τῷ Πλάτωνι ίδίας αὐτῶν δοξασίας καὶ ἀλ-
λότρια διαγοήματα· ἐν δὲ τοῖς καθ' ἔκαστον ἢ πρωτοτυπία καθ-
ίσταται ἔκδηλος ἐνθα μάλιστα δεικνύεται ὃ συνδυασμὸς τῆς σωκρα-
τικῆς ἐννοιολογίας πρὸς τὰ προγενέστερα φιλοσοφίματα καὶ ἀπο-
δεικνύεται κατ' ίδίαν μέθοδον καὶ δι' ίδίων ἀποδεικτικῶν λόγων
ὅτι ἡ ίδεα τοῦ ἀγαθοῦ συμπίπτει κατὰ Πλάτωνα τῷ Θεῷ.^οΗ δὲ τοῦ
περὶ τῆς Ἡθικῆς τοῦ Πλάτωνος συγγράμματος πρωτοτυπία γίνεται
κατ' ἔξοχὴν ἐμφανὴς α) ἐνθα (Ζον κεφ.) ἐξετάζεται ἡ τοῦ Πλάτωνος
θεωρία τῶν ίδεῶν καὶ ἀνευρίσκονται αἱ ἀρχαὶ τῆς τοῦ φιλοσόφου
Ἡθικῆς. β) ἐν τῇ ἀκριβεστάτῃ κατὰ τοὺς πλατωνικοὺς διαλόγους
ἐκθέσει τῶν ἡθικῶν τοῦ φιλοσόφου θεωριῶν καὶ γ) ἐν τῇ διερευ-
νήσει τῆς πρὸ τοῦ Πλάτωνος ἡθικῆς καὶ τῆς διοπῆς, ἵνα ἡ τοῦ Πλά-
τωνος ἡθικὴ φιλοσοφία ἔσχεν ἐπὶ τοὺς μετέπειτα². ^οΩς πρὸς δὲ
τὴν «Ψυχολογίαν τοῦ Πλωτίνου» ἐλέχθη πλὴν ἄλλων ὅτι «ἡ μεγάλη
τῆς πραγματείας πρωτοτυπία κεῖται ἐν τῇ μεθοδικῇ ἀναπτύξει τοῦ
πλωτινείου φιλοσοφικοῦ συστήματος, πείθεται δ' ὃ παραβάλλων
ταύτην πρὸς ὅσα ἔγραψαν ἄλλοι περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως», «ὅτι
ἀναλύων ὃ συγγραφεὺς τὰς θεμελιώδεις τοῦ Πλωτίνου ἀρχὰς ἀνευ-
ρίσκει τὴν πρὸς τοὺς παλαιοτέρους φιλοσόφους σχέσιν αὐτοῦ καὶ
ὑποδεικνύει δυσχερείας καὶ ἀντιφάσεις τοῦ φιλοσοφίματος.», «ὅτι
ἀνιχνεύει τὴν διοπὴν τῆς πλωτινείου φιλοσοφίας ἐπὶ τε τοὺς συ-
χρόνους καὶ τοὺς ἐπειτα» κτλ³. Τέλος δὲ περὶ τῆς πραγματείας μου
τῆς ἐπιγραφομένης «Π. Βραΐλα 'Αρμένη φιλοσοφικὸν σύστημα»

1. Ἔπιθ. ^οΗ εὔσυνειδησία καὶ ἐπιστημοσ. τοῦ Σ.Κ. σ. 9. 10. 11. Ἔπι-
μετρογ. σ 9 ἕξ. 12. πβλ. Πρακτικὰ Σχολῆς σ. 32.

2. ^οΗ εὔσυνειδησία καὶ ἐπιστήμη κτλ. σ. 16. 17 ἕξ. 22 ἕξ. Ἔπιμετρον σ. 14,
Πρακτικὰ Σχολῆς σ. 33

3. Πρακτικὰ Σχολῆς. σ. 34 καὶ 35.

ἔλέχθη ὅπερ ἄλλως εἶναι ἀφ' ἔαυτοῦ προφανὲς καὶ οὐδεὶς πλὴν τοῦ εὑβούλου κ. Κουγέα δύναται νὰ ἀριθμῇ, ὅτι «πρῶτος αὐτὸς (τ. ἔ. ὁ συγγραφεὺς τῆς πραγματείας) ἐμφανίζει καθαρὰν καὶ εὐκρινῆ εἰκόνα τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος νεωτέρου Ἑλληνος φιλοσόφου. Ὁχι δὲ μόνον ψλήν τῶν συγγραμμάτων τοῦ Βραῆλα ἀνάλυσιν καὶ ἀπλῆν ὑποτύπωσιν παρέχει ἄλλα κατὰ τὴν εὔστοχον μέθοδον, ἢ ὁ συγγραφεὺς ἀκολουθεῖ, καὶ δεικνύει ἐκασταχοῦ τὴν σχέσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος πρὸς ἄλλα φιλοσοφήματα»¹. Ἐν ταῦτα πάντα μὴ ἀποτελῶσι τῷ περὶ τὴν φιλόσοφον ἴστοριογραφίαν ἀσχολουμένῳ πρωτοτυπίαν, τότε δὲν λέγει ἡμῖν, παρακαλοῦμεν, ὁ πρωτότυπος ἴστορικὸς τὸ τέλος πάντων εἶναι πρωτοτυπία; Βεβαίως δὲν ἔξιουν ὅπως ἔχῃ ὁ Σ. Κ. τὴν ἴκανότητα νὰ διαγινώσκῃ τὴν ἐν φιλοσοφικοῖς συγγράμμασι πρωτοτυπίαν² διότι οὗτος οὐδὲ τῶν ἴστοριῶν ἔχων ἔννοιαν ἥκιστα δύναται νὰ ἢ ἔμπειρος τῶν φιλοσοφικῶν, ἐν οἷς μόνον ὑποκριτοῦ ἐπέχει θέσιν ὑπακούων εἰς ὠρεσμένους ὑποβολεῖς. Ἐπίστευον ὅμως ὅτι ἡ στοιχειώδης εὐπρόεπεια καὶ ὁ κοινὸς ἀνθρωπισμὸς δὲν θὰ ἐπέτρεπτον νὰ προσποιῆται ἄγνοιαν περὶ πραγμάτων ὅηθέντων πολλάκις.

Μέμφεται ὁ κ. Κουγέας³ ὅτι δῆθεν θεσπίζω πρωτάκουστον ἐπιστημονικὸν δόγμα, καθ' ὃ ἐπιτρέπεται νὰ παρασιωπᾶ τις τὸ δόνομα τοῦ πρώτου γράμματος, καὶ συμβουλεύει ὅτι ὁφείλομεν νὰ μνημονεύωμεν, ἀν μὴ πάντας, τούλαχιστον ἐνα καὶ μάλιστα ἐκεῖνον, ἐξ οὗ παραλαμβάνομεν τὸ ὑφ ἡμῶν χρησιμοποιούμενον πόρισμα. Καὶ αἱ μὲν συμβουλαὶ τοῦ σοφοῦ Σωκράτους εἶναι ὅντως σοφαὶ ἄλλὰ τὰ λεγόμενα ὅμως ἐνταῦθα ὑπ' αὐτοῦ μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ σοφὸς εἶναι καὶ ἐπιτηδειόταος δικολάβος καὶ δεξιώταος παροφθαλμιστής. Εἰς ἔνα δηλαδὴ καὶ μόνον ἀποβλέπων σκοπόν, εἰς τὴν ἐκ παντὸς τρόπου δυσφημίαν τοῦ ἐπιστημονικοῦ μου ἔργου, δὲν φείδεται ἀναισχύντων σοφιστειῶν καὶ παραδόξων διαστρεφῶν οὐδὲ ὅκνεῖ νὰ παραστήσῃ με λέγοντα ὅσα οὐδέποτε εἶπον. Ἐάν τις διεξέλθῃ τὰς σελίδας⁴ τοῦ Ἐπιμέτρου μου, εἰς ἀς ὁ Κουγέας παραπέμπει, θὰ ἔδῃ ὅτι οὐδαμοῦ ἐγὼ λέγω ἢ ὑποδιηλῶ ὅτι ἐπιτρέπεται νὰ παρα-

1. Ἔνθ. ἀνωτ. σ. 85. πβλ καὶ Β' τόμ. τοῦ «Ξενόφανος».

2. Λιβελ. σ. 4.5.7.

3. Σ. 4. 6.11.

σιωπῶμεν τὸ ὄνομα «τοῦ πρώτου γράψαντος» καὶ νὰ μὴ μνημονεύωμεν τὸν συγγραφέα, οὗτὸ πόδισμα χρησιμοποιοῦμεν. Οἱ δαμοῦ οὐδέποτε εἶπον περὶ παραλείψεως πορίσματος, ώς ταχυδακτυλουργικῶς προστίθησιν ὁ φιλαλήθης χριτής, οὐδὲ ἡρονήθην ὅτι πρέπει νὰ ἀπονέμωμεν suum cuique. Μόνον δὲ εἶπον ὅτι, ὅταν οἱ Ἰστοριογράφοι ἀναπαριστῶσι πιστῶς καὶ ἀκριβῶς ἔνον φιλοσόφημα, ἐπαναλαμβάνουσι κατ' ἀνάγκην πολλάκις τὰς λέξεις καὶ φράσεις τοῦ ἐξεταζομένου φιλοσόφου καὶ ὅτι ἐνταῦθεν δὲν συνάγεται λογικῶς ὅτι ἀντιγράφουσιν ἄλληλους. Ἀλλαχοῦ δὲ παρετήρησα ὅτι συμφωνῶ τῷ Zeller εἰκότως περὶ πραγμάτων, ἃτινα εἶναι γνωριμώτατα καὶ μυριόλεκτα τοῖς φιλοσοφικοῖς Ἰστοριογράφοις, τ. ε. εἶναι κοινόν, κοινότατον τῆς ἐπιστήμης κτῆμα. Πρὸς τὴν παρατήρησιν τοῦ Σ. Κ. εἰπόντος ἐν τῷ πρώτῳ λιβέλλῳ¹ ὅτι ὁ ἐρευνητὴς ὅστις θὰ εἴπῃ τὰ αὐτὰ πρὸς ἄλλον θὰ μνημονεύσῃ τὸ ὄνομα τοῦ παλαιοτέρου ἀπήντησα ἐν τῷ Ἐπιμέτρῳ² τάδε «Ἄλλὰ πάντες οἱ Ἰστοριογράφοι λέγουσι κατ' ἀνάγκην ὅτι φέρονται ἐπειν ὁ Πλάτων παρεδέχετο ἴδεας τῶν ἀριθμῶν καὶ ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης παρίστησι τὰς πλατωνικὰς ἴδεας ὡς ἀριθμούς. Οφείλομεν ἀρα ἡμεῖς τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνοντες νὰ μνημονεύωμεν πάντας τούς τε πάλαι καὶ τοὺς νῦν Ἰστοριογράφους;»³, ἐν ἄλλαις λέξεσιν εἶπον ὅτι περὶ κοινοτάτων καὶ γνωριμωτάτων πραγμάτων (οὐχὶ περὶ πορίσμάτων ἐρεύνης) εἶναι ἀδύνατον νὰ μνημονεύωμεν τοὺς Ἰστοριογράφους, διότι οὕτως ἔδει νὰ ἐμνημονεύομεν ἀναριθμήτους. Ἀλλ' ὁ χρηστὸς κ. Κουγέας διαστρέφων τοὺς λόγους μου, συγχέων καὶ συνταράτων τὰ πράγματα, λέγει ὅσα νομίζει σύμφωνα αὐτῷ καὶ παρεκτικὰ εὑκαιρίας ὅπως ὑβρίση χυδαίως προσέμων μοι τὰ ἵδια αὐτοῦ γνωρίσματα ατὴν ἀφέλειαν καὶ «τὸ ψεῦδος».

«Ως πρὸς δὲ τὰ λεγόμενα περὶ τοῦ «ἀλονισμοῦ» (sic) τῆς γνώμης δύο καθηγητῶν ὡς ἐπελθόντος ἐκ τῆς ἐν τῇ Σχολῇ ἐκθέσεως τοῦ κ. Κουγέα καὶ ὡς μὴ ἐκλιπόντος διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. εἰσηγητοῦ ὁμηρεύτων ἄλλὰ παραμείναντος μέχρι τέλους τῆς συνεδρίας παρατηρῶ τόδε· ἐὰν ἀμφότεροι οἵ κ. κ. καθηγηταὶ ἐπειθοντο εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ

1. Σ. 10.

2. Σ. 11. σημ. 2.

συναδέλφου αὐτῶν τεχνηέντως κατηγορηθέντα, πάντως δὲν θὰ
ὑπερψήφιζον ἐμοῦ.

Χωρῶν δὲ περαιτέρω ὁ Σ. Κ. καὶ ἀποπτύων πάντα χαλινὸν
ἔκτρέπεται εἰς σατανικὰς καὶ ἔπαισχύντους συκοφαντίας, αἵτις εἰς
διεγείρουσι τὸν οἶκτον καὶ τὴν βδελυγμίαν. Πειρώμενος νὰ δικαιο-
λογήσῃ τὴν ἀδικαιολόγητον τελευταίαν ἐμπαθῆ ἐπίθεσιν κατέφυγεν
εἰς τὴν πρωτότυπον καὶ ἀνταξίαν αὐτοῦ ἐπινόησιν, ὅτι δῆθεν ἔλα-
βεν «ἀνωνύμους καὶ ψευδωνύμους ἐπιστολάς»!. Ἐλλ' εἶναι προφα-
νὲς ὅτι ὁ χρηστὸς ἀνὴρ τοιαύτας ἔξεμῶν ὑβρεις κρίνει τοὺς ἄλλους
κατὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἥθος, τοὺς ἴδιους τρόπους καὶ τὰς ἴδιας ἐνερ-
γείας. Καίπερ ἀποδυσπετῶν καὶ σφόδρᾳ δυσφορῶν ὅμως εἴμὶ ἵνα γ-
χασμένος νὰ εἴπω διλίγα τινὰ περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου,
ἢν ἀποφυγὼν ἐπιμελῶς μέχρι τοῦδε νὰ θίξω κινδυνεύω διὰ
τῆς σιωπῆς μου νὰ παράσχω ἀφορμὴν εἰς παρεξήγησιν. Εἶπον
δηλαδὴ ἐν τῷ πρώτῳ ἐλεγκτικῷ φυλλαδίῳ¹ καὶ ἐπανέλαβον ἐν τῷ
Ἐπιμέτρῳ² ὅτι εἰς λεπτομερείας τῶν κατ' ἐμοῦ σκευωριῶν καὶ
βυσσοδομιῶν δὲν θὰ εἰσέλθω εὐλαβούμενος τὴν στοιχειώδη εὐπρέ-
πειαν καὶ φειδόμενος τῆς θέσεως αὐτοῦ ὡς καθηγητοῦ. Ὁ κ.
Κουγέας ὅμως προσποιούμενος ἀθωότητα προκαλεῖ κατ' ἐπανά-
νάληψιν³ «νὰ κατονομάσω συγκεκριμένως» τὰς βυσσοδομίας καὶ
σκευωρίας. Ἐλλὰ πῶς τέλος πάντων, ὡς σοφές καὶ δίκαιες κριτά, πρέ-
πει νὰ χαρακτηρισθῶσιν αἱ ἐνέργειαι ἐκείνου, δόστις καθηγητῆς ὧν
τοῦ Πανεπιστημίου καὶ παρὰ τῆς Πολιτείας λαβὼν τὸ τιμιώτατον
τῆς ἐκλογῆς ἄλλων δικαιώματος ἐπιχειρεῖ ὑπὸ ἐμπαθείας ἐλαυνόμενος
νὰ καταδιώξῃ ἀγρίως ὑποψήφιον καὶ τοῦτον συμπολίτην καὶ πρὸς
ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ μηχανᾶται πάντα τρόπον καὶ πᾶσαν μηχα-
νήν; Ἡ νομίζεις ὅτι παραμένουσιν ἀγνωστοι αἱ ἐπὶ δύο μῆνας πρὸ
τῆς ἐκλογῆς μου διασπειρόμεναι δολερῶς ὑπὸ σοῦ παντοειδεῖς ἀνυ-
πόστατοι κατηγορίαι καὶ ἀγόητοι συκοφαντίαι; Οὐδ' ἀγνοεῖται ὅτι
πέμπων φίλους σου παρήγγελες ὅτι πρέπει νὰ καταψηφισθῶ, διότι
δὲν εἶμαι ἀρεστὸς εἰς τὴν κρατοῦσαν πολιτικὴν καὶ ἐκλεγόμενος
ὑπὸ τῆς Σχολῆς δὲν θὰ διορισθῶ ὑπὸ τοῦ ‘Υπουργείου. Καὶ ἐλάμ-

1. Σ. 5.

2. Σ. 7.

3. Λιβελ. σ. 4.

βανες τότε παρὰ προσώπου μάνταιέων τῆς ἑαυτοῦ θέσεως καὶ ὑψηλὴν ἔχοντος τοῦ καθήκοντος ἔννοιαν ἴσχυρότατον ἡμικὸν κόλαφον καὶ ἕπουες τὴν διδακτικὴν ὁῆσιν, δτι «οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου δὲν κρίνουσι πολιτικὰ φρονήματα ἀλλὰ μόνον ἐπιστημονικὰς ἀξίας». ¹ Οσα δὲ εἶπε καὶ ἐπραξεν ὁ Σ. Κ. κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς, εἶναι ἵδη γνωριμότατα. 'Αλλ' ὅμως παρὰ πάντα ταῦτα δὲν ὄκνησε νὰ γράψῃ ὅτι ἔκρινεν ἀμερολήπτως «μετὰ πάσης εὑσυνειδησίας, μετριοπαθείας καὶ εὐπρεπείας ἐνασκήσας τὸ ἱερότατον τῶν καθηκόντων αὐτοῦ»². Καὶ ταῦτα μὲν λέγειαντὸς ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς εἶναι πᾶν τούναντίον, ὅτι ἔκρινεν ἥκιστα ἀμερολήπτως «μετὰ πάσης ἀσυνειδησίας, ἐμπαθείας καὶ ἀπρεπείας ἐνασκήσας τὸ ἱερότατον τῶν καθηκόντων αὐτοῦ». Τὴν ἀλήθειαν παραδόξως ἐξήνεγκεν ἐπ' ἐσχάτων ὁ Κουγέας μετὰ θαυμαστῆς ὄντως εἰλικρινείας μάλιστα καὶ ἀναισχυντίας εἰπὼν εἰς στενότατον συγγενῆ μου τὰ ἔξης χαριέστατα καὶ ἐμφαντικὰ τοῦ ἰθούς τοῦ ἀνδρός «Νὰ μὴ παραπονήσθε, διότι κατεδίωξα τὸν ἐξάδελφόν σας· τοῦ τὸ ἐφύλαττα μανιάτικο καὶ ἐπρεπε νὰ τὸν ἐκδικηθῶ»³. Καὶ εὐθὺς προσήγαγεν ως δικαιολογίαν α) ὅτι δῆθεν ἐγὼ κατεπολέμησα αὐτόν, δτε πρὸ ἐτῶν ὑπέβαλεν ὑποψηφιότητα εἰς τὴν ἔκτακτον ἔδραν τῆς φιλόλογίας καὶ ἀπερρίφθη, καὶ β) ὅτι ἔχει διάφορα φρονήματα καὶ γλωσσικὰς πεποιθήσεις καὶ ὑπεστηρίχθη ἀλλοτε ὑπὸ μακαρίτου καθηγητοῦ ἀλλας παρὰ τὰς ἡμετέρας ἀρχὰς πρεσβεύοντος. ⁴ Ἡ ὁμητὴ αὕτη ὅμολογία τοῦ ἔντιμου κ. καθηγητοῦ μηνύει περιφανῶς τὴν ἀνέφικτον χρηστότητα καὶ εὑσυνειδησίαν καὶ ἀποκαλύπτει παντελῶς τὴν ἐνδόμυχον οὖσίαν τῶν ψυχικῶν αὐτοῦ ἀρετῶν. ⁵ Αν ἀγθρωπος τεταγμένος εἰς τὴν ἱερωτάτην λειτουργίαν τῆς Ἐπιστήμης καὶ χειραγωγίαν καὶ ἀνύψωσιν τῆς νεότητος ἐπιτρέπηται νὰ παραμένῃ ἐν τῇ ὑψηλῇ θέσει, ἐνῷ αὐτὸς κυλινδεῖται ἐν δυσώδει ταπεινοτάτων παθῶν τέλματι,

1. Λιβελ. α'. σ. 8 πβλ. 2. 5.

2. 'Αρα μὴ εἶναι καὶ ταῦτα, ς βέλτιστε, ἐμὸν ἐπιγόημα;

3. Καὶ σεμνύνεται βεβιώς ὁ Σ. Κ. δτι «ἐξεδικήθη». Μὴ ἐγκαυχάσθω δμως, διότι θὰ ἐπιστῇ ἡ στιγμή, καθ' ᾧν θὰ ἀνελιχθῶσιν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ καὶ θὰ πιστωθῶσι δι' ἀψευδεστάτων μαρτυριῶν οἵτε ἐπιστημονικοὶ καὶ οἱ παντοειδεῖς ἄλλοι αὐτοῦ ἄθλοι, δι' οὓς θὰ λάβῃ τὴν προσήκουσαν ἀμοιβὴν καὶ θὰ παύσηται ὑπαίγων τὸν πάγσεπτον τῆς Ἐπιστήμης καύσην.

εἰπέτωσαν ἄλλοι¹. Ἐγὼ δὲ ὑπομιμήσω μόνον ὅτι ὁ κ. καθηγητὴς ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις ἀνικῆτου ἐμπαθείας ἔκρινε τὴν ἡμετέραν ἐπι-
στημονικὴν ἐργασίαν μᾶλλον δὲ καὶ ἀκριβέστερον εἰπεῖν ἐπέτρεψε
δι’ ἕαυτοῦ νὰ κρίνωσιν ἄλλοι, ὃν εἶναι πρόθυμος ἔξαγγελος καὶ
ἀπλοῦς διερμηνεύς.

Ὑπὸ τοιαύτας δὴ ἀνικῆτου ἐμπαθείας ἐμπνεύσεις ἐπανέρχεται
καὶ πάλιν ὁ κ. καθηγητὴς ἐπιτιμητὴς ἔνθεν μὲν τῶν περὶ Πλάτω-
νος ἐργών μου ἔνθεν δὲ τῆς περὶ τῆς Ψυχολογίας τοῦ Πλωτίνου
πραγματείας. Κατηγορεῖ δηλαδὴ ὅτι αἱ ἐργασίαι αὗται ἥρτηνται
ἢ ἄλλοδαπῶν καὶ μονονούχη εἶναι ἔκειθεν ἥντλημέναι. Τὸ ἀνυπό-
στατον καὶ ψευδὲς τῶν ισχυρισμῶν τοῦ σεμνού ἐπιχριτοῦ καὶ εδεί-
χθη ἐν τοῖς προτέροις ἐλεγκτικοῖς φυλλαδίοις, ὃν ὅμως τὸ περιε-
χόμενον φαίνεται τὸ μέν μὴ ἐννοήσας τὸ δὲ σκοπίμως διαστρέψας.

Οτι δὴ περὶ ἴδεων τοῦ Πλάτωνος πραγματεία μου εἶναι διάφορος
τῶν ἄλλοτρῶν καὶ αὐτοτελῆς, ἐγένετο καταφανὲς ἐκ τῆς περὶ τὴν
σειρὰν τῶν κεφαλαίων καὶ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν διανοημάτων
ὑπαρχούσης διαφορᾶς⁽²⁾. Ταύτην ἀδυνατῶν ἥδη ὁ Κουγέας νὰ ἀρ-
νηθῇ παρέρχεται ἐν σιγῇ καὶ ἀρκεῖται εἰς 2—3 χωρία, ἀτινα ἐξ
ἀρχῆς προέβαλε καὶ νῦν αὖθις ἐπαναλαμβάνει ως ἔχοντα ὅμοιότητα
πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Zeller λεγόμενα. Ἀν ὅμως προσεῖχε τὸν νοῦν
ισχυρότερον, θὰ ἔβλεπεν ὅτι τὰ χωρία ταῦτα ἔνθεν μὲν ἐπαναλαμ-
βάνουσιν ἐν πολλοῖς αὐτὰς τὰς λέξεις τοῦ Πλάτωνος, ἔνθεν δὲ
κείνται ἐν συνεχείᾳ λόγου περιέχοντος πλείονα τῶν ὑπὸ τοῦ Zeller
διαλαμβανομένων⁽³⁾. Ωσαύτως ἀν ἦτο δίκαιος καὶ νηφάλιος καὶ μὴ

1. Ὁ κ. Κουγέας μὴ ἀρκούμενος εἰς τὸ μέγα ἐπίτευγμα τοῦ νὰ ὑπε-
σέλθῃ κατὰ πρωτότυκον καὶ σκανδαλώδη τρόπον εἰς τὸ Παγεπιστήμιον
συνήργησε σατανικῶτατα (ὡς θὰ ἀναπτυχθῇ ἐν προσήκοντι τόπῳ καὶ χρόνῳ)
δπως ἄλλοι μὲν ἀπομακρυνθῶσιν ἄλλοι δὲ μένωσι παρανόμως ἐκτὸς αὐτοῦ,
καὶ τοι οὕτοι διὰ τὴν νομιμότητα τῆς ἐκλογῆς καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν
ἔδει γὰρ ἡσαν καθηγηταὶ κοσμοῦντες τὸ ἀιώτατον ἐκπαιδευτήριον.

2. Ἡ εὔσυνειδησία καὶ ἐπιστημοσύνη τοῦ Σ. Κ. σ. 9 ἐξ. Ἐπίμετρον
σ. 8 ἐξ.

3. Λέγων ταῦτα νῦν καὶ παραπλήσια ἄλλοτε νὰ εἴπω ἀναγκασθεὶς δὲν
σκοπῷ τὸ παράπαν νὰ «αὐτοσυγκριθῶ» (sic) πρὸς τὸν ἀπαράμιλλον ἔκεινον
Ιστοριογράφον, ως προθυμεῖται ὁ κ. Κουγέας πονήρως καὶ κακοβούλως νὰ
με παραστήσῃ (σ. 7), ἀλλὰ θέλω μόνον νὰ εἴπω ὅτι αἱ ἐργασίαι μου περὶ¹⁰⁰⁰
ῶρισμάτων πραγματευόμεναι ἔχουσιν εἰκότως μείζονα ἔκτασιν,

ἐσκοτοῦτο ὑπὸ τοῦ πάθους, δὲν θὰ ἔμέμφετο ὅτι καὶ ἐν τῇ Ἡθικῇ τοῦ Πλάτωνος ὑπάρχουσι φράσεις παραπλήσιαι ταῖς τοῦ Γερμανοῦ ἴστοριογράφου ἀλλὰ θὰ ώμολόγει ὅτι ἡ ὅμοιότης εἶναι πολλαχοῦ ἀναγκαῖα καὶ εὐλογος. Ὁ τὰ ἀρχαῖα φιλοσοφήματα ἴστορῶν νεώτερος Ἐλλην ὅφείλει μὴ μόνον νὰ παραστῆσῃ πιστῶς τὰ νοήματα ἀλλὰ καὶ νὰ ἔπανελάβῃ κατὰ τὸ δυνατὸν τὰς αὗτὰς λέξεις. Ἔνθα ὅμως τοῦτο εἶναι δυσχερές, ἀναγκάζεται νὰ συμπληρώσῃ μὲν τὰ δυσδόητα κατὰ τὸν νοῦν πάντοτε τοῦ διερευνωμένου φιλοσόφου νὰ μεταβάλῃ δὲ τὰς λέξεις κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νεωτέρας γλώσσης. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει φαίνεται κατ' ἀνάγκην ὅτι ἀποκλίνει δπὸ τοῦ ἀρχαίου κειμένου καὶ προσεγγίζει πρὸς τοὺς περὶ τῆς αὗτῆς ὑποθέσεως διαλαμβάνοντας ἀλλοεθνεῖς. Ἐὰν τὴν εὔδηλον ταύτην ἀλήθειαν εἴχεν ὁ Σ. Κ. πρὸ ὅφθαλμῶν, δὲν θὰ ἔλεγεν ὅσα λέγει¹ οὐδὲ θὰ ἔμεμφετο ὅτι ἐνιαχοῦ συμφωνῶ τῷ Zeller μᾶλλον ἢ τῷ ἀρχαίῳ κειμένῳ. Πῶς ἄλλως ἥδύνατο παραδείγματος χάριν νὰ ἔκφρασθῇ προσφρότερον ἢ φερομένη πολυθρύλητος τοῦ Ἡρακλείτου γνώμη, ὅτι «χωρεῖ πάντα καὶ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα ἀνω κάτω ἀμειβόμενα· ἥμερη καὶ εὐφρόνη ἐπὶ τὸ μῆκιστον καὶ ἐλάχιστον...» ἢ καθ' ὃν τρόπον παρεστήσαμεν ἐν σελ. 28 τῆς Ἡθικῆς εἰπόντες «οὐδὲν εἶναι ἀμετάβλητον καὶ πάγιον ἀλλὰ τοῦναντίον πάντα ὑπόκεινται εἰς διηνεκῆ μεταβολὴν καὶ ἀδιάλειπτον ἀλλοίωσιν. Ἡ ἥμέρα, ὡς καὶ ἡ νύξ, νῦν μὲν εἶναι μακροτέρα νῦν δὲ βραχυτέρα...»² παραπλησίως τῷ Zeller, οὗ ἡ ἐρμηνεία εἶναι περιφανῶς ὀρθή καὶ ἀναμφίλεκτος.; Ἀλλ' ὁ Κουγέας παρερμηνεύων καὶ παρανοῶν τὰ γερματικὰ καθ' ὃν τρόπον καὶ τὰ ἀρχαῖα κείμενα ἀποφαίνεται³ ὅτι «ἡ ἐρμηνεία τοῦ Zeller, ὡς ὁ ἕδιος διὰ τῶν ὑπὸ αὐτοῦ λεγομένων ὑπονοεῖ, εἶναι ἀμφίβολος; (sic) καὶ δὲν ἀποδίδει ἀσφαλῶς καὶ ἀναμφιλέκτως τὰ νοήματα τοῦ Ἡρακλείτου» καὶ τρέπεται πάλιν εἰς χυδαίας κατ' ἐμοῦ ὕβρεις. Ἀλλ' ἡ τοῦ Zeller ἀμφιβολία, σοφὲ καθηγητά, ἀναφέρεται εἰς ἄλλο καὶ οὐχὶ, ὡς φαντάζεσαι, εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς φράσεως καθ' ἔαυτὴν «φάος Ζηνὶ σκότος Ἄδη φάος Ἄδη

1. Ἐν σελ. 7 κέξ.

2. Μ. Εὐαγγελίδου, Σύνοψις τῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας 1,171.

3. Λιβελ. σ. 10.

σκότος Ζηνί». Πρὸς κατανόησιν ὅμως τοιούτων ζητημάτων ἀπαιτεῖται, φίλε Κουγέα, καὶ ἀκριβὴς γνῶσις τῶν γλωσσῶν καὶ πρὸ παντὸς ἄλλο τι σπουδαιότερον, νοῦς.

Δεδούσθω δ' ὅμως ὅτι ἐν τῷ διεξοδικωτάτῳ ἔργῳ μου εὑρίσκονται ὅλιγα τινά καὶ εὐάριθμα χωρία ὅμοια πρὸς τὰ περιεγόμενα ἐν τῷ μνημειώδει τοῦ Zeller συγγράμματι, φτερὸς ὃς ἀεὶ παρερχόμενος χρόνος προστίθησι μᾶλλον ἢ ὑφαιρεῖ ἀξίαν· δύναται μέρα διὰ τοῦτο δικαίως νὰ ὁμοίῃ ὅτι τὸ ἔργον ἥρεται ἐξ ἐκείνου;¹ 'Αλλ' ἀπὸ τίνος μέρα ἴστορικοῦ καὶ ἐπὶ τῇ βίσει τῶν πηγῶν διεξηγμένου συγγράμματος λείπουσιν ὅμοιότητες πρὸς ἄλλα ὅμοια; Καὶ ἵνα περὶ τούτου πεισθῆ ὁ πρωτότυπος τῆς ἴστορίας καθηγητής, παρατίθημι χωρία τινὰ ἔργων τριῶν κορυφαίων φιλοσόφων ἴστοριογράφων, τοῦ Brandis καὶ τοῦ Ritter καὶ τοῦ Zeller.

<i>Brandis 1, 142</i>	<i>Ritter 1, 216</i>	<i>Zeller 1, 241</i>
Wie unsere Seele Luft seiend Uns zusammenhält, so umfasst Hauch und Luft die ganze Welt. (Stob. ecl. 296)	So wie unsere Seele, welche Luft ist, uns beherrche, so umfasse auch die ganze Welt Hauch und Luft (Stob. ecl. 296).	Anaximenes...sagt die Luft umfasse die ganze Welt...

1. 'Ἐνταῦθα προσῆκον εἶναι νὰ ἐπαναληφθῇ καὶ πάλιν ἡ προσφυεστάτη παρατήρησις τοῦ κ. εἰσηγητοῦ. 'Αλλ' ἀκριβὴς ἐξέτασις μὲν ἐπεισεν ὅτι ὁ κ. Λογοθέτης ἔργάζεται αὐτοτελῶς ἔχων πρὸ δόφθαλμῶν πρὸ πάντων τὰ κείμενα τῶν 'Ελλήνων φιλοσόφων, περὶ οὓς ἀσχολεῖται, διεξερχόμενος καὶ διατυπῶν πρωτοτύπως τὰ ζητήματα. Διότι δὲ ἔχει πρὸ δόφθαλμῶν καὶ τὰ περὶ τῶν αὐτῶν ζητημάτων ὑπὸ μᾶλλων γεγραμμένα, ἔκρινα ὅτι ἐπαίνου εἶναι ἀξιος δὲ περὶ οὗ δὲ λόγος ὑποψήφιος οὐχὶ ψόγου. Εὖτε ἡδύνατό νὰ ἀποδείξῃ δὲ κ. Κουγέας ὅτι δὲ κ. Λογοθέτης τὰ κυριώτατα περὶ Πλάτωνος καὶ Πλωτίνου διδάγματα ἔχει λάβει ἐκ τοῦ Zeller, ἡ τὴν τῶν ζητημάτων διατύπωσιν ἡ τὰ πορίσματα, τότε καὶ μόνον θὰ εἴχε δικαίωμα νὰ διατυπώσῃ κατηγορεῖν. 'Αλλ' αἱ ὅλιγαι φράσεις, ἀς ἐσταχυολόγησεν ἐνθεν κάκεῖθεν (σημειωτέον ὅτι αἱ περὶ Πλάτωνος καὶ Πλωτίνου διατριβαὶ τοῦ κ. Λογοθέτου περιλαμβάνουσι πεντακοσίας δύδοικοντα (Ἄριθ. 580) σελίδας οὐδὲν ἄλλο ἔλεγχουσιν ἢ ὅτι δὲ κ. Κουγέας μετὰ πολλοῦ κόπου ἀνεῦρεν ἡ μᾶλλον συνεπίληησεν αὐτὰς καὶ ἐπέδειξεν εἰς ἡμᾶς, εἰς ἓνα μάγον ἀποβλέπων σκοπόν, νὰ κλονήσῃ πεποιθήσεις καὶ νὰ μετριάσῃ τὴν ἐκ τῆς ἐκθέσεως ἐντύπωσιν. οὐδα δὲ λέγει δὲ κ. Κουγέας περὶ περιλήψεων τῶν τοῦ Zeller παρὰ τῷ κ. Λογοθέτῃ δὲν χρίζουσιν ἀγαιρέσεως. (Πρακτικὰ τῆς Σχολῆς σ. 29).

Avt. σ. 156

Ganzes und nicht ganzes magst du verbinden, sich verbindendes und trennendes und aus allem Eins und aus Einem alles. (Arist. de Mondo 539,63,19)

Avt. 258

Verbinde ganzes und nicht ganzes, zusammenstimmendes und außenseinandergehendes und aus allem Eins und aus einem alles. (Arist. de mundo 5)

Avt. 659

Ganzes und getheites, zusammenstimmdes und misstimmiges muss sich verbinden, dass aus allem Eines wurde, wie alles aus Einem. (Arist. de Mondo 5.396,6, 19).

Avt. σ. 169

Die Sonne wird nicht ihr Maas überschreiten, denn wenn, so würden die Erinnen, Gefährten der Dike, sie auffinden. (Plut. de exil. 604).

Avt. 259

Die Sonne werde ihr Maass nicht überschreiten, sollte sie doch, so würden Sie die Erinnen, die Dienerinnen der Gerechtigkeit auffinden. (Plut. de exil. 11).

Avt. 667

Die Dike, deren Satzung nicht in der Welt überschreiten kann, das Verhängniß, oder die Nothwendigkeit, von der alles beherrscht ist. (Plut. de exil. 11. S. 604).

Avt. σ. 243

Zugleich waren alle Dinge unendlich der Menge und Kleinheit nach; denn auch das Kleine war unendlich. Und da Alles zusammen war, war nichts erkennbar wegen der Kleinheit (Simpl. phys. 33 6).

Avt. 304

Zugleich waren alle Dinge unendlich am Menge und an Kleinheit, den auch das Kleine war unendlich, und da Alles zusammen war, war nichts erkennbar wegen der Kleinheit. (Simpl. phys. 33 6)

Avt. 986

Alle diese verschiedene Körper denkt sich Anax. so vollständig und in so kleinen Theilen gemischt, dass Keinen von ihnen in seiner Eigenthümlichkeit wahrnehmbar war. (Simpl. phys. anf.)

Avt. σ. 160

Die Welt habe niemand Götter noch der Menschen geschaffen sondern immer sei gewesen und werde sein ewiglebentes Feuer... dem Masse nach entzündet und dem Masse nach erlöschend. (Klem. Alex. strom. 5, 599).

Avt. 247

Die eine Welt aller Dinge hat weder einer der Götter, noch der Menschen einer gemacht, sondern sie war und ist und wird sein, ein ewig lebendiges Feuer sich entzündend nach Maass und erlöschend nach Maass (Klem. Alex. strom 5, 599)

Avt. 644

Die Welt hat weder der Götter noch der Menschen einer gemacht sondern sie war immer und ist und wird sein, ein ewig lebendes Feuer nach Maassen sich entzündend und nach Maassen verlöchend. (Klem. Alex. strom 5, 599).

‘Ηδυνάμην προθυμότατα, ἐν ᾧ τοῦ μνάγκη, νὰ μνημονεύσω καὶ
ἄλλα πλεῖστα ὅσα χωρία, ἐν οἷς οἱ περιώνυμοι ἴστοριογράφοι λέ-
γουσι πολλαχοῦ παραπλήσια ἀλλήλοις καὶ ἀναγράφουσι τὰς αὐτὰς
λέξεις καὶ τὰς αὐτὰς παραπομπάς εἰκότως, διότι διαλαμβάνουσι
περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν πηγῶν. Ἀλλ'
εἰς τίνος ποτὲ —^{εξαιρουμένου τοῦ Δολίου σιφοῦ} — εἰς τίνος τὸν
νοῦν ἔπειλθεν ^ἡ σκέψις ὅτι οἱ οὕτω συμφωνοῦντες πολλαχοῦ συγ-
γραφεῖς ήστηνται ἐξ ἀλλήλων καὶ ἀντιγράφουσιν ἀλλήλους;

Καὶ τὰ περὶ ἐσφαλμένων παραπομπῶν ὑπὸ τοῦ Σ. Κ. λεγόμενα
οὔτε ἀκριβῆ εἶναι οὔτε ὁρθά. Μέμφεται π. χ.¹ ὅτι παραπέμπων ἐν
σελ. 278 τῆς ‘Ημικῆς εἰς τὸ 11ον βιβλίον τοῦ Σέξτου σημειοῦματι
Πρὸς μαθηματικοὺς καὶ οὐχὶ Πρὸς δογματικούς. ‘Αλλ’ εἶναι γνω-
ριμότατον ὅτι, ἐπειδὴ τὰ Σκεπτικὰ τοῦ Σέξτου ἐπιγράφονται κοινῶς
Πρὸς μαθηματικοὺς² διὰ τοῦτο οἱ παραπέμποντες δὲν ποιοῦνται
συνήθως διάκρισιν μεταξὺ μαθηματικῶν καὶ δογματικῶν. Τοιαύτην
διάκρισιν οὔτε ὁ Zeller ποιεῖται οὔτε ὁ Brandis³ οὔτε ὁ Ritter⁴.
Οὐχ’ ἡτον κακῶς κατηγορεῖ ὅτι παραπέμπω εἰς Θεοδώρητον καὶ
οὐχὶ εἰς τὰ ἀποσπάσματα τοῦ Φιλολάου. ‘Ἄρα γε σφάλλονται οἱ
εἰς Θεοδώρητον παραπέμποντες Zeller καὶ Brandis⁵ καὶ Ritter⁶;

‘Οπερ δ’ ἀποτελεῖ μέγα κατόρθωμα τοῦ Σ. Κ. εἶναι ὅτι προ-
θυμούμενος νὰ παραστήσῃ τὸν μὲν Zeller ὡς σφαλλόμενον περὶ
τὰς παραπομπὰς ἐμὲ δὲ ὡς δῆθεν «τυφλῶς καὶ ἀβασανίστως» (I)
ἀντιγράφοντα αὐτὰς ἐλέγχει αὐτὸς ἔαυτὸν παραπαίοντα. Λέγει δη-
λαδὴ ὅτι τὸ χωρίον τοῦ ‘Αριστοτέλους «ἔτεροι δὲ πῦρ οἱ δ’ ἀέρα
φασὶν εἶναι...» δὲν εὑρίσκεται ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν Μετὰ τὰ
Φυσικὰ ἀλλ’ ἐν τῷ δευτέρῳ. Τὸ χωρίον δὲν τοῦτο ἀνήκει ὅντως
εἰς τὸ τρίτον βιβλίον κατὰ τὰς ἐκδόσεις τὰς καταριθμούσας τὸ Α.
Ἑλαττον εἰς τὰ βιβλία τῶν Μετὰ τὰ Φυσικά. Οὕτως εἶναι ἐπὶ πα-
ραδείγματος παρὰ Schwegler, οὗ τὴν ἐκδοσιν καὶ τὴν ἄλλην

1. Λιβελ. σ. 18.

2. Γ. Μιστριώτου Γραμματολ. 2, 667.

3. 1, 187. 198. 291 κἄπ.

4. 1, 258. 342. 478. κἄ.

5. Ἐντ. ἀνωτέρῳ σ. 186. 181. 182.

6. Αὐτ. σ. 290. 473.

περὶ Ἀριστοτέλους ἔργασίαν ἔχω διεῖ πρὸ διφθαλμῶν. Ἀδέκως ἡρα ἐκτρέπεται ὁ Κουγέας εἰς χυδαίας ὕβρεις λέγων. «Τὸ παρὰ Zeller τυπογραφικὸν τοῦτο σφάλμα (sic) ἐπανευρισκόμενον μέγα μηγαλωστὶ καὶ παρὰ Λογοθέτη ἀποτελεῖ ἀψευδεστάτην μαρτυρίαν τῆς λογοκλοπίας (sic) τοῦ συγγραφέως». ! Ἐνταῦθα ὑπομινήσκομεν τὸν σεμνὸν ἐπιχριτὴν τὸ Ἡρακλείτειον ἐκεῖνο «Δεῖ τὸν χαρίεντα μήτε δυπᾶν μήτε αὐχμεῖν μήτε βορβόρῳ χαίρειν.».

“Ως πρὸς δὲ τὰ λεγόμενα περὶ μεταφράσεως δῆθεν τῶν ἐν σελ. 89 τῆς Ἡμικῆς καὶ περὶ κακῶν παραπομπῶν παραπέμπω τὸν Σ. Κ. εἰς τὰ ὑπ’ ἐμοῦ ἀναγραφόμενον πρῶτον χωρίον¹, ἔνθα ὁ Πλάτων παρατηρεῖ «Τί οὖν δὴ πρᾶξις φίλη καὶ ἀκόλουθος θεῷ; μία καὶ ἐνα λόγον ἔχουσα ἀρχαῖον, ὅτι τῷ μὲν ὅμοιῷ τὸ ὅμοιον ὅντι μετρίῳ φίλον ἀν εἴη... δὴ θεὸς ἡμῶν πάντων χρημάτων μέτρον ἀν εἴη μάλιστα· τὸν οὖν τῷ τοιούτῳ προσφιλῆ γενησόμενον εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα καὶ αὐτὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίγνεσθαι καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον δὲ μὲν σώφρων ἡμῶν θεῷ φίλος, ὅμοιος γάρ, δὲ μὴ σώφρων ἀνόμοιος τε καὶ διάφορος καὶ ἀδικος». Παραβαλέτω τις ταῦτα πρὸς τὰ ὑπ’ ἐμοῦ λεγόμενα καὶ εἰπέτω, τίνι ἀκολουθῶ. “Ἐπειτα δὲ ὅπερ λέγει ὁ ἐπιχριτής, ὅτι δηλονότι δὲν ἀναγράφω ὅσας ἀκριβῶς ὁ Zeller παραπομπάς, δὲν μαρτυρεῖ ὅτι τὰ ὑπ’ αὐτοῦ λεγόμενα εἶναι συκοφαντήματα;

“Ο Σ. Κ. μέμφεται ὅτι ἐν σελ. 92 λόγον ποιούμενος περὶ τοῦ «ἔκουσίου ἀμαρτήματος» παραπέμπω εἰς Ἰππ. μείζ. ἀντὶ τοῦ ἀκριβεστέρου εἰς Ἰππ. ἔλατ. καὶ κατηγορεῖ αὐθαιρέτως ὅτι δῆθεν «ἀντιγράφω σιωπηρῶς καὶ ἀβασανίστως»! “Ἄν δὲ σοφὸς κριτὴς ἦτο δίκαιος, θὰ ὅμοιόγει πάντως ὅτι πρόκειται περὶ προφανοῦς μετεωρίας. Αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ κατ’ ἐμοῦ προσαγόμενον ἐπιχείρημα βοῶν μαρτυρεῖ περὶ τοῦ παροράματος. Ο μὲν δηλαδὴ Zeller σημειοῦται Hipp. min, ἐγὼ δὲ ἀναγράφω Ἰππ. μείζ. ὅπερ δὲν θὰ ἔγραφον, ἐὰν κατὰ Κουγέαν ἀντέγραφον. ‘Αλλ’ ἀν, σοφὲς ἴστορικὲ καὶ εὔβουλε κριτά, ἀντέγραφον, ως λέγεις, τὰς ἔνεας παραπομπάς, δὲν θὰ ἔγραφον ἐνταῦθα ὅσα γράφω ἐπαναλαμβά-

1. Νομ. 4, 716 ἔξ.

νων αὐτὰς τὰς λέξεις τοῦ Πλάτωνος. Λέγω δηλαδὴ «τὸ δ' ἔκοψιον, εἴπερ τὶς ἐστιν δὲ ποιῶν τοῦτο, διαπράττει οὐχὶ ἄλλος ἢ δὲ ἀγαθὸς» ἀκολουθῶν πιστῶς τῷ φιλοσόφῳ, καθ' ὃν «δὲ ἄρα ἔχων ἀμαρτάνων... εἴπερ τὶς ἐστιν οὗτος, οὐκ ἄλλος εἶη ἢ δὲ ἀγαθός». Πρὸς ταῦτα τὸ λέγει δὲ πρωτότυπος Ἰστορικός;

'Επίσης κακῶς λέγει δὲ Σ. Κ. διεὶς Νόμους 6, 776B παραπομπὴ τοῦ Zeller εἶναι ἐσφαλμένη καὶ διεὶς δῆθεν ἐγὼ σιωπηρῶς καὶ ἀνεξελέγκτως παραλαμβάνω τὸ τυπογραφικὸν σφάλμα. 'Εάν τις ἐνταῦθα σφάλληται, οὗτος εἶναι δὲ πρωτότυπος Ἰστορικός, διτὶς ὑπὸ τῆς ἐμπαθείας τετυφλωμένος δὲν παρετήρησεν διεὶς δὲ περὶ κτήσεως καὶ δούλων λόγος ἀρχεται ἥδη ἀπὸ τοῦ μνημονευθέντος χωρίου, ἐνθα δὲ οἱ Πλάτων λέγει τάδε «Κτήματα δὲ τὸ μετὰ τοῦτο ποῖα ἂν τις κεκτημένος ἐμμελεστάτην οὐσίαν κεκτῆτο; τὰ μὲν οὖν πολλὰ... τὰ δὲ δὴ τῶν οἰκετῶν χαλεπὰ πάντῃ... ἐναντία γὰρ ταῖς χρείαις καὶ κατὰ τὰς χρείας αὖ ποιούμεθα περὶ δούλων καὶ τὰ λαγόμενα». Αὗτὰ εἶναι τὰ ἐπαναλαμβανόμενα τυπογραφικὰ σφάλματα! Πλὴν δμως ἐγὼ δὲν ἀρνοῦμαι διεὶς ἐνιαχοῦ θὰ ὑπάρχωσι τυπογραφικὰ σφάλματα, θὰ ἡτο δὲ θαῦμα ἂν ἐκ τῶν ἐκατοντάδων παραπομπῶν τῶν ἐν ἐκάστῳ τῶν ἔργων μου ἀναγραφομένων μὴ εὑρίσκοντο καί τινες ἐκ τυπογραφικῆς ἀβλεψίας ἡμαρτημέναι. (¹)

'Αλλ' ἢ περὶ ἐξαρτήσεως καὶ πρωτοτυπίας καὶ τῶν τοιούτων ἐγερθεῖσα κακοβούλως ὑπὸ τοῦ κ. Κουγέα συζήτησις καθίσταται δλως περιττή, ἀρκεῖ μόνον νὰ συγκαταβῇ δλίγον οὗτος ἀπὸ τοῦ ἀπροσπελάστου ὑψους τῆς Ἰστορικῆς αὐτοῦ δόξης καὶ συγκαταβαίνων πρὸς ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς λογοκλόπους νὰ θελήσῃ νὰ ἀποκρίνηται εἰς τὰ ἐξῆς δύο ἀπλᾶ ἐρωτήματα. 1) 'Αληθεύει ἢ οὐχί, διεὶς τὰ περὶ Πλάτωνος ἔργα μου εἶναι κατὰ τὴν ἔκτασιν, ἀν μὴ τι ἄλλο, τούλαχιστον τετραπλάσια τοῦ ἀντιστοίχου μέρους τῆς Ἰστορίας τοῦ Zeller; Τούτου δὲ τεθέντος, πῶς δύναται νὰ γένηται λόγος περὶ ἐξαρτήσεως; 2) 'Αληθεύει ἢ οὐχί, διεὶς τὰ ἔργα ταῦτα οὐ μόνοι ὑπὸ ἡμετέρων εἰδικῶν καθηγητῶν ἐβραβεύθησαν ἄλλα καὶ ὑπὸ ἄλλοδαπῶν σοφῶν ἐπηνέθησαν; Τούτου δὲ ὅντος ἀναντιρρήτου ἐπεται κατ' ἀνάγκην διεὶς δυσὶν

1. 'Επιθι δσα λέγω ἐν ἀρχῇ τῆς Ψυχολογίας τοῦ Πλωτίνου ἀγαγακτῶν ἀπὶ τοῖς πολλοῖς παροράμασιν.

θάτερον συμβαίνει· ή οἱ εἰδικοὶ καὶ σοφοὶ ἀνδρες ἐπλανήθησαν καὶ ἐπαινέσαντες ἔκριναν ἐσφαλμένως ή διπλωτόπος ιστορικὸς ὑπὸ τῆς ἐμπαθείας τετυφλωμένος διαβάλλει καὶ συκοφαντεῖ. Πότερον τούτων ποσκόνει ὁ ἀείποτε ὑβριζόμενος καὶ οὐδέποτε συκοφαντῶν χρηστὸς ἐπικριτής;

“Οπερ δὲ μαρτυρεῖ τὸ ἀνυπέρβλητον καὶ ἀσύστολον θάρρος τοῦ Σ.Κ. εἶγαν ὅτι δὲν ὀκνεῖ ἐν τῷ δευτέρῳ λιβέλλῳ νὰ ἐπανέλθῃ καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν περὶ τῆς Ψυχολογίας τοῦ Πλωτίνου πραγματίαν. Καὶ οὐδὲν τοῦτο ποιεῖ ἀλλὰ καὶ ἐντείνων εἰς τὸ ἀκρότατον ὄριον τὴν θρασύτητα ἀποκαλεῖ τὸ ἐπίμετρον ἐπιστημονικὸν τάφον, διν ὕρυξα ἐμαυτῷ!!...!! Βεβαίως τὸ ἐπίμετρον εἶναι τάφος, οὐχὶ διμως ἐμοῦ ἀλλ’ αὐτοῦ τούτου τοῦ λέγοντος. Εἶναι ἔξαρετον δεῖγμα τοῦ τρόπου τῆς ἡμετέρας ἐρεύνης καὶ ἀμα ἀποκαλυπτήριον τῆς χρηστότητος καὶ εὐσυνειδησίας τοῦ σεμνοῦ ἐπικριτοῦ· διότι ἐν αὐτῷ διορᾶται μὲν ὡς ἐν ἐσόπτρῳ ἡ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴ καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πηγῶν ἐργασία μου καταφωρᾶται δὲ καὶ ἐλέγχε ται ἡ ὑπὸ τῆς ἐμπαθείας σχότωσις τῆς διανοίας τοῦ κ. καθηγητοῦ. Ἐν τῷ ἐπιμέτρῳ δηλαδὴ παρατίθενται τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Κουγέα διαβληθέντα καὶ ώ; ψιλὰ μεταφράσματα χαρακτηρισθέντα τῆς εἰρημένης πραγματείας χωρία καὶ διὰ τῆς παρ’ ἄλληλα ἀναγραφῆς καὶ ἀντεξετάσεως τῶν διαφόρων κειμένων καθίσταται πρόδηλον πόσον ἀντέχομαι τῆς δραματικῆς πηγῆς καὶ προσέτι πόσῳ μᾶλλον ἐγὼ συμφωνῶ τῷ Πλωτίνῳ ἢ δ Richter. Ο σοφὸς διμως ἐπικριτής φρονεῖ δι τὸ ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ δι τὸ ἐγὼ ἥριημαι ἐκ τοῦ R. Οὕτω παρατηρεῖ δι τὸ ἐν τῇ πρώτῃ περικοπῇ¹ παραλείπω τὴν εἰσαγωγικὴν φράσιν «δ Πλωτίνος πειρᾶται νὰ ἀνασκευάσῃ τὰς προβαλλομένας ἐντάσσεις», ἦν ἔχει καὶ δ R, καὶ ἐντεῦθεν προάγεται εἰς τὸ συμπέρασμα τῆς ἐξαρτήσεως. ‘Αλλ’ ἡ μὲν φράσις προέρχεται οἶονεὶ οἴκοθεν καὶ μᾶφ’ ἐκαυτῆς ἐκ τῶν εἰρημένων, τίνι δ’ ἀκολουθῶ καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ καταδηλοῖ ἡ τῶν κειμένων σύγκρισις.

1. Συμπλήρωμα 'Ἐπιμέτρου σ. 1.

Πλωτ. 'Εν. 4,9,2

Ἐὶς ἡ ψυχὴ μία ἡ ἔμη καὶ ἡ ἄλλου...οὐ τὰ αὐτὰ πάθη ἔξει ἀλλ' ἐν ἑκατέρῳ... οὐδὲ ἀνάγκη αἰσθανομένου ἔμοῦ καὶ ἄλλον τὸ αὐτό πάθος ἔχειν· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῦ ἐνδέ σωματος τὸ τῆς ἑτέρας χειρὸς πάθημα ἡ ἑτέρα ἥσθετο.

Δογοθέτ. σ. 29

Ο Πλωτῖνος τὴν ἐνότητα τῶν ψυχῶν παραδεχόμενος (πβλ. καὶ 6, 5, 9) πειρᾶται νι ανασκευάσῃ τὰς προβαλλομένας ἐνστάσεις καὶ παρατηρεῖ διτι... Ἐάν ἡ ψυχὴ ἦ κατ' ὄληθειαν μία καὶ ἡ αὐτή, οὐδεμία ἀνάγκη αἰσθανομένου τοῦ ἐνὸς νὰ αἰσθάνωνται καὶ οἱ ἄλλοι τὸ αὐτό, διότι τα σώματα εἰναι διάφορα καὶ πολλάκις συμβινεῖ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σώματος τὸ πάθημα τῆς ἑτέρας χειρὸς νὰ μὴ αἰσθάνηται ἡ ἑτέρα.

Richter σ. 30

Plotin sucht zuerst die erhobenen Einwände zu widerlegen. Es ist nicht für alle Fälle zuzugeben dass... Wenn also die Seele in mir und in dir eine ist, so ist nicht notwendig, dass, wenn ich eine sinnliche Wahrnehmung besitze, der andere durchaus in derselbe Weise dasselbe passirt habe.

Καὶ τις δὲν βλέπει διτι ἐνταῦθα ἐπαναλαμβάνω αὐτὰς τὰς λέξεις τοῦ Πλωτίνου καὶ ἀναπαρίστημι ἀκριβέστατα τὸ νόημα αὐτοῦ, ἵνῳ δ Richter λέγει γενικώτερον καὶ ἀσαφέστερον;

Ωσαύτως εὑρίσκει δ Σ. Κ. ἐξάρτησιν καὶ διν ἄλλη περικοπῇ¹, ἢ τις ἔχει, λέγει, δμοιότητα πρὸς τὴν τοῦ R. καὶ παραπλησίαν τὴν διλην διατύπωσιν περιέχει δὲ καὶ τὸν δρόν ἐνεργείᾳ εὑρισκόμενον παρ' αὐτῷ. Ἰνα καταδειχθῆ ἡ φιλαλήθεια τοῦ χρηστοῦ ἐπικριτοῦ, παραπλησία τὰ κείμενα.

Αὐτ. 4,9,4 καὶ 5

Ἄποδ μιᾶς μία αἱ πᾶσαι (ψυχαὶ)... καὶ μέγουσα οὐσία πολλὰς ποιεῖ ἐξ ἑαυτῆς.. Εἰ κατὰ τὸ εἶδος(εἰχον τὸ ψυχαὶ εἶναι) ἀνάγκη μίαν τὸ εἶδος ψυχὰς εἶναι..... Ἐκείνη οὖν (ἡ ψυχὴ) μία αἱ δὲ πολλαὶ εἰς ταύτην ὡς μίαν δούσαν ἑαυτὴν εἰς πλῆ-

Αὐτ. σ. 29.

Ἡ ἐνότης τῶν ψυχῶν προκύπτει ἐκ τούτου, διτι αὐταὶ κατάγονται ἐκ μιᾶς ψυχῆς, ἢ τις καὶ περ παραγόντα πολλὰς μένει ἐν ἑαυτῇ. Δὲν προέρχονται δ' αἱ πολλαὶ ἐκ τῆς μιᾶς διὰ διαιρέσεως, διότι ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι ὑλικὴ καὶ τῷ εἶδοι εἶναι πᾶσαι μία. Αὕτη παρέχει ἐν-

Αὐτ. σ. 31

Die Seelen sind eins da burch, dass sie von einer Seele ausgehen, die dennoch dieselbe ganz in sich bleibt, obwohl sie viele Seelen aus sich erzeugt... Dieser Hervor-gang der vielen Seelen aus der einen Seele ist nicht nach Art einer Teilung... was eine ma-terialistische Ansicht... die er-zeugten Seelen sind eine τῷ εἶδοι. Die eine Seelensubstanz

Πλ. 4, 9, 4; καὶ 5. Λογοθέτου σ. 29.

θος κού δοῦσαν· ί-
κανή γάρ πᾶσι πα-
ρασχεῖν ἔαυτὴν καὶ
μένειν μίαν· δύεται
γάρ εἰς πάντα ἄμα
καὶ ἐκάστου οὐκ ἀ-
ποτέμηται πάντη.
Μὴ δὴ τις ἀπιστείτω
καὶ γάρ η ἐπιστήμη
δλη καὶ τὰ μέρη αὐ-
τῆς ως μένειν τὴν
δλην καὶ ἀπ' αὐτῆς
τὰ μέρη... 'Αλλ' ἐν
τῇ ἐπιστήμῃ, εἴποι
τις ἄν, τὸ μέρος οὐχ
δλον.. ἔπειται μέντοι
καὶ τὰ ἄλλα δυνάμει
λαγχάνοντα καὶ ξετι
πάντα ἐν τῷ μέρει.

τὴν εἰς τὰς πολλὰς ψυ-
χὰς καὶ ὅμως μάνει μό-
ντος οὐδενὸς δ' ὅμως ἀ-
ποτέμνεται, μὲν σίς πάντα
ὑπ' οὐδενὸς δ' ὅμως ἀ-
ποτέμνεται, ἐν ἄλλαις
λέξεσιν εἶναι η οὐτὴ ἐν
πολλαῖς, ὥσπερ η ἐπι-
στήμη εἶναι μὲν διον,
ἔχει δ' ὅμως μέρη χω-
ρίς νὰ παύηται οὖσα
μία. Καὶ δὲν εἶναι μὲν
ἐνεργείᾳ ἔκαστον μέρος
τῆς ἐπιστήμης τοῦτον
τῷ δι. ω, δυνάμει δ' ὅ-
μως τὸ μέρος ἔχει
πάντα.

Richter Psypn σ 30

der Weltseele bleibt ganz
in sich und doch nehmen
die vielen Seelen von ihr
ihren Ursprung... Sie teilt
sich an alle zugleich mit
und wird doch durch Keine
gesondert. Sie ist als die
selbe in vielen. So ist auch
die Wissenschaft eine in
sich ganze. ihre einzelnen
Begriffe gehen von ihr aus,
ohne dass sie aufhört. die
ganze zu bleiben... Jeder
einzelne Begriff der Wissen-
schaft ist dem ganzen
gleich ; ἐνεργείᾳ ist er al-
lerding nichts als ein ein-
zerner, δυνάμει besitzt er
indessen auch alle Begriffe
in sich. In dieser selben
Weise wie das Verhältniss
der Wissenschaft... so ist
das Verhältniss der Welt-
seele zu der einzelnen
Seele zu denken und die
Einheit aller zu begreifen.

'Εκ τῆς ἀντιβολῆς τῶν καιμένων καθίσταται καταφανὲς ὅτι
ἀκολουθῶ πιστῶς τῷ Πλωτίνῳ, φ πρόσκειμαι καὶ συμφωνῶ πολλῷ
μᾶλλον η δ R. 'Αλλ' η ἐμπάθεια καὶ η ἐφάμιλλος αὐτῇ ἀνεπιστη-
μοσύνη δὲν ἐπιτρέπει τῷ ἐπικριτῇ νὰ ἴδῃ τὴν ἀλήθειαν. 'Αποφα-
νται λοιπὸν ὅτι ἀντλῶ ἐκ τοῦ Γερμανοῦ συγγραφέως, διότι δῆθεν
παρέχω χαρακτηρισμὸς τῆς ψυχῆς λείποντας μὲν ἀπὸ τοῦ Πλωτί-
νου ὑπάρχοντας δὲ παρὰ R. καὶ παραλείπω λέξεις καθιστάσας
«ἐναργεστάτην τὴν ἐξ ἐκείνου (sic) ἀντιγραφῆν». 'Εὰν δὲ Σ. K.
κατενόει τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ ἡδύναντο νὰ διεξέλθῃ τὸ μέρος
τοῦτο τοῦ Πλωτίνου, θὰ ἔβλεπεν ὅτι οὐδὲν παραλείπω καὶ ὅτι ἐν
πᾶσι στοιχῷ τῷ φιλοσόφῳ Οὔτω δὴ γράφων ὅτι η ψυχὴ δὲν εἶναι ὑλικὴ
δὲν μεταφράζω, ως φαντάζεται δ Kουγέας, τὸ «materialistische»
τοῦ Richter, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνω τὴν ἔννοιαν τοῦ Πλωτίνου, δε
ὅλγῳ ἀνωτέρῳ, ἐν τῷ ἐξεταζομένῳ ήδη χωρίῳ 4, 9, 4, ἀπεφήνατο
ἔντονως καὶ κατ' ἐπανάληψιν ὅτι η ψυχὴ δὲν εἶναι ὑλικὴ ἀλλ' «ἀσώ-
ματος». Η δὲν ἔντονες τῶν ψυχῶν δὲν μεταγλωττίζει τὸ eins (οἵμει)

τῆς γερμανομαθίας Ι) ἀλλ' ἔμφαίνει τὸ νόημα τοῦ Πλωτίνου καὶ ἐνταῦθα καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ ἐπαναλαμβάνοντος τὴν περὶ τῆς ἐνότητος τῶν ψυχῶν θεωρίαν. Ἀλλὰ δὲν βλέπεις, εὐλογημένε χριστιανὲ κ. Κουγέα, ποσάκις ἐν τῷ προχειμένῳ χωρίῳ λέγει ὁ φιλόσιφος περὶ μιᾶς ψυχῆς; Ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαιῷ θὰ εὔρῃς ἐπαναλαμβανομένους ὅσαντας τοὺς ὅρους δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ.

Ἐνεκα τῆς εἰρημένης αἵτιας, τῆς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μεγάλης ἀδυναμίας καὶ ἐσχάτης ἀπειρίας, προβαίνει ὁ Σ. Κ. εἰς ἐπίκρισιν καὶ ἄλλου χωρίου. Διατείνεται δηλαδὴ ὅτι τὰ ἐν σελ. 30 τῆς πραγματείας μου διειλημμένα καὶ ἐν σελ. 3 τοῦ Συμπληρώματος κατακεχωρισμένα εἶναι ἡντλημένα οὐχὶ ἐκ τοῦ Πλωτίνου ἀλλ' ἐκ τοῦ Richter, διότι περιέχουσι, λέγει, λέξεις μὴ εὑρισκομένας μὲν παρ' ἐκείνῳ ἀπαντώσας δὲ παρὰ τούτῳ, οἷας «ἡ τοῦ κόσμου ψυχή», «αἱ ψυχαὶ ἔκασται», «ἡ αὐτοτέλεια» κττ. καὶ μάλιστα ἡ εἰσαγωγικὴ τῆς περικοπῆς φράσις. Ἰνα καὶ ἐνταῦθα ἔκδηλος γένηνται καὶ καταφανῆς ἡ φιλαλήθεια καὶ ἡ ἐπιστημοσύνη τοῦ ἀνθρώπου, ἀναγκαῖόμεθα καὶ πάλιν νὰ παραθέσωμεν τὰ κείμενα.

Αὐτ. 4,3,2 καὶ 3 | Λογοθέτου σ. 30.

Κατὰ ταῦτα δὴ οὐκ ἐνδέχεται ἐπὶ κρούσεις ἐντόγας τὴν δοψυχῆς τὸ μέρος (τ. τῆς τοῦ κόσμου ψυχῆς) λέγεσθαι... ὅτι καὶ τὸ μέρος τῆς δλῆς ψυχῆς συγκεχώρηται δμοειδὲς εἶναι, ἐπὶ δὲ τοῦ συνεχοῦς οὐκ ἀνάγκη τὸ μέρος οὗτον τὸ δλον εἶναι.

‘Αλλ’ ἄρα οὕτω (τὰς ψυχὰς) μέρη δισπερ ἀν τις εἴποι τὴν ἐν δακτύλῳ ψυχὴν μέρος τῆς ἐν τῷ παντὶ ζῷῳ δλῆς; Ἀλλ’ οὐτός γε ὁ λόγος ἡ οὐδεμίαν σαν ψυχήν, διότι κατὰ

‘Ο Δλωτίνος ἀποκρούσεις ἐντόγας τὴν δοξασίαν, ὅτι αἱ ψυχαὶ ἔκασται εἶναι μέρος τῆς τοῦ κόσμου ψυχῆς καὶ ὅτι ἔχουσι πρὸς τὴν τοῦ κόσμου ψυχὴν ὡς τὰ μέρη τῶν σωμάτων πρὸς τὸ δλον’ διότι ταῦτα μὲν εὔτε πρὸς ἄλληλα οὔτε πρὸς τὸ δλον εἶναι δμοειδῆ.

‘Ωσαύτως δὲν εἶναι αἱ ψυχαὶ ἔκασται μέρη τῆς τοῦ κόσμου ψυχῆς ἔχουσαι πρὸς ταύτην ὡς ἡ ἐν τῷ δακτύλῳ ἐμψύχου δινος ψυχὴ πρὸς τὴν διὰ παντὸς τοῦ σώματος αὐτοῦ διήκουσσαν ψυχήν, διότι κατὰ

Richter Psypn 33 καὶ 33

Zunächst bestreitet er die Ansicht derjenigen, die sich das Verhältniss der Einzelseelen zur Weltseele nach Art des Verhältnisses der Theile zum Ganzen denken... Denn... brauchen die Theile einer körperlichen und continuirlichen Grösse weder untereinander noch dem Ganzen ähnlich zu sein.

Die individuellen Seelen sind auch nicht in dem Sinne Theile der Weltseele, wie in einem lebenden Wesen die Seele, die den Finger belebt, ein Theil der durch das ganze Thier verbreiteten Seele ist. Demnach würde folgerichtig

Πλτ. 4,3,2 καὶ 3

ποιεῖ ψυχὴν ἔξω σώματος γίνεσθαι ἡ πᾶσαν οὖν ἐν σώματι ἀλλ' ἔξω τοῦ κόσμου ψυχὴν τὸν κόσμον καθέτηντας λεγομένην.

Δογοθέτου σ. 30

τὸν τρόπον τοῦτον θὰ ὑπῆρχε καὶ ἀλήθειαν μόνη ἡ τοῦ κόσμου ψυχὴ, αἱ δὲ ὄλλαι δὲν θὰ εἶχον αὐτοτέλειαν.

Richter Psyphi 33 καὶ 33

alle Selbständigkeit und aller Unterschied der einzelnen Seele aufhören, und es gäbe nur eine reelle Existenz der Weltseele.

ΔΙΚΤΥΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ Θ. ΠΕΤΡΟΥ

Ἐάν δὲ καθηγητὴς ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν εἰς τὸ παρατεθὲν πλωτίνειον χωρίον μᾶλλον δὲ ἐάν λάβῃ χειραγωγὸν ἐλληνομαθῆ τινα φίλον, θὰ διδαχθῇ ὅτι «ἡ τοῦ κόσμου ψυχὴ» καὶ «αἱ ψυχαὶ ἔκασται» κ.τ.τ. δὲν προέρχονται, ὡς φαντάζεται, ἐκ μεταφράσεως τῶν γερμανικῶν λέξεων «die Weltseele» καὶ «die einzelne Seele», κτλ. ἀλλ' εἶναι ἀκριβῆς ἀπόδοσις τῶν λέξεων τοῦ ἀρχαίου κειμένου· ἵσως δὲ τότε πεισθῇ ὅτι μτόπτως ἴσχυεισατο ὅτι τὰ εἰρημένα μοι «ἔχουσιν ἔξαρτησιν ἐκ τοῦ R» καὶ δρθῶς ἐγὼ βεβαιῶ ὅτι «εἶναι πάνυ ὁμολογα τοῖς εἰρημένοις ὑπὸ τοῦ Πλωτίνου».

Προχωρῶν ὁ πρωτότυπος ἐπικριτὴς διατείνεται ὅτι καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ περικοπῇ μεταφράζω τὸν R, διότι Ὕηθεν ἔχω πλήρη διμοιότητα ἐν τῇ διατυπώσει καὶ τὰ χρήσει λέξεων καὶ φράσεων οὐδόλως φερομένων παρὰ Πλωτίνῳ. Ἀλλὰ πρὸς τί διμοιάζουσι καὶ τὰ ἐνταῦθα ὑπ’ ἔμοι διειλημμένα, ποιεῖ δῆλον ἡ παράθεσις τῶν κειμένων.

Ἀντ. 4, 8, 1.

Ἐμπεδοκλῆς τε εἰπὼν ἀμαρτανούσαις νόμον εἶναι ταῖς ψυχαῖς πεσεῖν ἐνταῦθα... ὅσον καὶ Πυθαγόρας καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνους ἥντετοντο τοῦτο. Δεῖπνεται δε ἡμῖν ὁ θεῖος Πλάτων, ὃς πολλὰ καὶ καλὰ περὶ ψυχῆς εἶπε περὶ τε ἀφεξεως αὐτῆς πολλαχῆς εἰρη-

Ἀντ. σ. 34.

‘Ο ‘Ἐμπεδοκλῆς ἐθεώρει τὴν ἀμαρτιαν ὡς αἰτίαν τῆς πτώσεως τῶν ψυχῶν, ἢν θεωροῖεν εἶχεν ἡδη ὁ Πυθαγόρας καὶ ἡ σχολὴ αὐτοῦ ἀσφέστερον καὶ αἰνιγματωδέστερον ἔξαγγειλει. ‘Ο δὲ Πλάτων πολλὰ καὶ καλὰ περὶ ψυχῆς καὶ τῆς εἰς τὸ σῶμα καθόδου αὐτῆς εἶπεν ἀλλὰ δὲν συμφωνεῖ ἀεὶ πρὸς ἔαυτόν. Οὗτος καταφρονεῖ καθόλου τοῦ

Ἀντ. σ. 37

Empedokles... setzt die Ursache des Falls der Seele in eine Sünde... Empedokles sprach dasselbe... was die Pythagoräer darüber in rätselhafter Weise gesagt hatten. Plato, der häufig in seinen Schriften über die Herabkunft der Seele in den Körper gesprochen hat, stimmt nicht an allen Stellen mit sich überein... Im Allgemeinen aber achtet er die ganze sinnliche Welt gering, be-

Πλωτ. 4, 8, 1

*Oὐ ταῦτὸν λέγων
πανταχοῦ φαγεῖ
ται... ἀλλὰ τὸ αἰ-
σθητὸν πᾶν παντα-
χοῦ ὅτιμάσας καὶ
τὴν πρόδος τὸ σῶ-
μα κοινωνίαν τῆς
ψυχῆς μεμψά-
μενος ἐν δεσμῷ
τε εἶναι καὶ τε-
θάφθαι ἐν αὐτῷ
τῷν ψυχὴν λέ-
γει.*

Δογοθέτου σ. 34

*οἰσθητοῦ κόσμου καὶ
μεμφόμενος τὴν πρόδος
τὸ σῶμα κοινωνίαν τῆς
ψυχῆς λέγει ὅτι ἡ ψυχὴ^Θ
εἴναι τῷ σώματι ὡς ἐν
δεσμῷ καὶ εἴναι ἐν αὐ-
τῷ οἰοντεί τεθαμμένῃ.*

Richt σ. 37

*klagt die Gemeinschaft der
Seele mit dem Körper,
dass die Seele im Körper
wie in einer Fessel oder in
einem Grabe sich befände.*

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΘΕΟΦΑΝΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΑΝΤΙΝΟΟΥ

Ἐπειδὴ τὸ τελευταῖον τοῦτο τοῦ Πλωτίνου χωρίον εἶναι εὐ-
νόητον, δύναται καὶ ὁ ἐλαχίστην ἔχων πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν
οἰκεῖωσιν, μόνου τοῦ κ. Κουγέα ἔξαιρούμενου, νὰ κατέδη εὐ-
κόλως ὅτι ὅσα ἐνταῦθα γράφω εἶναι κατὰ πάντα σχεδὸν ἐπα-
νάληψις τῶν λέξεων τοῦ φιλοσόφου· αἱ δὲ ἐννοιαι τοῦ «αἰνιγμα-
τωδέστερον» καὶ τῆς «αἰτίας τῆς πτώσεως» καὶ τῶν ὄλλων τοιούτων
ἢ πειρᾶται ὁ σοφὸς χριτής νὰ παραστήσῃ ὡς μεταφράσματα,
εὑρίσκονται καταφάνως ἐν τῷ πλωτίνειῳ χωρίῳ.

Καὶ προῖὼν κατὰ τὴν αὐτὴν παράδοξον μέθοδον ὁ περίπτυστος
καθηγητὴς θηρεύει ἐπιμελῶς λεξίδια καὶ φρασίδια, ἀτινα συμβαίνει
μᾶλλον ἢ ἥττον νὰ δμοιάζωσι τοῖς τοῦ R. Εἶναι ἀναμφιλέκτως
ἄξιος λύπης ὁ κ. Κουγέας, διότι καταφωραθεὶς κακόπιστος καὶ τῆς
ἀληθείας διαστροφεὺς καὶ ἐν τῷ κλύδῳ τῆς ἐμπαθείας ἀπολέσας
πᾶσαν σωτηρίας σαιδία καταδύεται εἰς τὸ πέλαγος τῶν ἀλογιστῶν
καὶ βυθίζεται εἰς τὸν πυθμένα τῶν ἀντιφάσεων. Κατὰ τὴν ἐν τῇ
Σχολῇ γενομένην συζήτησιν ἴσχυρίσατο ὅτι ἡ περὶ τῆς Ψυχῆς τοῦ
Πλωτίνου πραγματεία μου εἶναι ἡντημένη ἐκ τοῦ Zeller καὶ κατη-
γόρησεν ὅτι δῆθεν γράφων περὶ Πλωτίνου ἡγνόουν τοῦ Richter τὰ
«Neoplatonische Studien»¹, ὅπερ σημαίνει ὅτι αὐτὸς χρίνων εἶχεν
ἔχοντας τὸ ἔργον τοῦτο πρὸ διφθαλμῶν. «Οτε διως δι' ἀκριβεστάτης

1. Πρακτικὰ Σχολῆς σ. 5

στατιστικής καὶ παρεξετάσεως τῶν κεφαλαίων κατέδειξα¹ ὅτι λέγω
ἀσυγκείτως πλείονα τοῦ Zeller καὶ ὅτι ἔχω ἕδια κεφάλαια περὶ
πραγμάτων, περὶ ὧν ἐκεῖνος οὐδὲν εἶπε, τότε δὲ εὔμηχανος ἐπι-
κριτὴς ἐπενόησεν ἄλλην δικαιολογίαν καὶ κατέφυγεν εἰς ἄλλον προ-
στάτην. Διεκήρυξε δηλαδὴ περιχαρής ἐν τῷ πρώτῳ λιβέλλῳ ὅτι «ἐν
μιᾷ τῶν τελευταίων ἡμερῶν» ἀνεκάλυψεν αἴφνης τὸ ζητούμενον
βιβλίον τοῦ Richter² καὶ διεκήρυξεν ὅτι δι' αὐτοῦ ἀπεδείκνυε τὴν
ἔργασίαν μου ψιλήν μετάφρασιν. Προσήγαγε λοιπὸν πολλὰ χωρία
καὶ ἐφαντάσθη ὅτι διὰ παραθέσεως ἐλληνικῶν καὶ γερμανικῶν κει-
μένων θὰ ἥλεγχεν ἐμὲ ὡς ἀντλήσαντα ἐκ τοῦ R. Ἐκ τῆς ἀκριβοῦς
ὅμως τῶν χωρίων παρεξετάσεως τῆς ἐν τῷ Ἐπιμέτρῳ καὶ ἐν τῷ
Συμπληρώματι διεξαχθείσης κατεδιέχθη ὅτι οὐδένα μεταγλωτίζω
ἄλλο³ ὅτι τὰς εἰδήσεις ἀρύματι ἀμέσιος ἐκ τῶν πιγῶν. Ὡσαύτως ἀ-
πέδειξα ἀνυπόστατον καὶ συκοφαντικὴν τὴν αἰιάσιν, ὅτι δῆθεν
σφετερίζομαι συμπεράσματα τοῦ Richter.³ Ἄλλὰ τὰς ἀποδείξεις
ταύτας προσποιεῖται δὲ Σ. Κ. ὅτι ἀγνοεῖ, διότι ἄλλως δὲν θὰ
ἔλεγχεν ὅσα λέγει ἐν σελίδῃ 21 τοῦ δευτέρου λιβέλλου. Καὶ πᾶς μὲν
ἄλλος ἐλάχιστον αἰδοῦς ἐρύθημα ἔχων θὰ ἐσιώπα συναισθανόμενος
τὸ μέγεθος τοῦ παθήματος. Πλὴν δὲ δὲν ὁνησε
νὰ ἐπανέλθῃ καὶ αὖθις εἰς ἐπίχρισιν τῆς αὐτῆς πραγματείας θη-
ρεύων δημοιότητας λεξιτίων καὶ φρασιδίων. Ἐνταῦθα δὲν πρέπει
νὰ παρέλθῃ ἀπαρατήρητος χαριεστάτη τις καὶ ὅντως ἀνταξία τοῦ
Σ. Κ. παρατήρησις. Ἐν σελ. 21 τοῦ δευτέρου λιβέλλου δὲ λεπτο-
γνώμων ἐπικριτὴς βοᾷ ὅτι ἀνεῦρε «μάρτυρας τῶν τυπογραφικῶν
τεκμηρίων» (sic!). Καὶ τίνες εἶναι οἱ περίφημοι οὗτοι μάρτυρες
τῶν τυπογραφικῶν τεκμηρίων (!!); Τὸ δὲ μνημονεύων ἔγω ἐν σελ.
28 ὑποσημ. 3 χωρίον τοῦ Πλωίνου (6, 5, 12) συμπληρῶ καθ' ὃν
καὶ δὲ Zeller τρόπον γράφων «πάρεστιν οὖν πῶς (τ. ἐ. ἡ ψυχὴ τῷ
παντὶ); ὡς ζωὴ μία.....». Ἐντεῦθεν συνάγει αὐθαιρέτως δὲ δαι-
μόνιος ἐπικριτὴς τὸ παράδοξον συμπέρασμα ὅτι «ὁ Λογοθέτης
εὗρὼν χωρίον παρὰ Zeller καὶ ἐκεῖθεν αὐτὸς παραλαβὼν συμπαρ-

1. Ἐν τῷ πρώτῳ ἐλέγκτικῷ φυλλαδίῳ μου σελ. 31 κατέξ.

2. Διέλαθε τὸν Δόλιον σοφὸν δὲ οὕτω περιέπιπτεν εἰς ἀντίφασιν, διότι
ώμολόγησεν ἀσυνειδήτως ὅτι τὸ βιβλίον δὲν εἶχε ποδὸς ὁφθαλμῶν ἐξ ἀρχῆς.

3. Προβλ. Ἐπιμετρούσαν σελ. 27 καὶ 28. Συμπληρώματα σελ. 7,

έλαβε καὶ τὴν παρένθεσιν καὶ τὸ ἔρωτηματικὸν νομίσας ὅτι τὰ
ἔντες τῆς παρενθέσεως συνανήκουσι τῷ πλωτινείῳ χωρίῳ... καὶ τοῦτο
ἀποτελεῖ ἀψευδέστατον μαρτύριον τῆς καταφώρου αὐτοῦ λογο-
κλοπίας».!! Ἐγὼ δὲ ἀληθέστερον λέγω «καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ ἀψευ-
δέστατον μαρτύριον τῆς αὐθαιρεσίας καὶ ἀλογισιάς τοῦ κ. ἐπι-
χριτοῦ». 'Αλλ' εἰς τοιαύτους ἀτόπους καὶ τερατώδεις ὑποθέσεις,
σοφὲ Ἰστορικέ, δύνανται νὰ καταντήσωσι μόνον οἱ ἐφαρμόζοντες
τὴν Κουγέατον Λογικήν, περὶ οἵτιναν λόγον ποιοῦμαι ἐν σελ. 29
καὶ τοῦ Ἐπιμετρού.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ

'Αλλὰ πρὸς τὶ πᾶσαι αὗται αἱ μακρολογίαι, αἱ ἀντιβολαὶ καὶ
παρεξετάσσεις χωρίων; "Οι ή ἔργασί μου εἶναι διάφορος τῆς τοῦ
Richter κατά τε τὴν βάσιν καὶ τὰς λεπτομερείας, καθίστησιν ὄφθαλ-
μοφανές ή ἀπλῆ παραβολὴ τῶν κεφαλαίων τῶν δύο τούτων πραγ-
ματειῶν. Πρόσθες δ' ὅτι δὲν Γερμανὸς συγγραφεὺς σπανιό-
τατα καὶ ἐν ἀλαχίσταις σελίσι εἶχει μίαν ή δύο τὸ πολὺ παραπομ-
πὰς ἐγὼ δὲ ἐν ἑκάστῃ σελίδῃ εἶχω στείστας. Καὶ μόνον ἐκ τούτου
πείθεται εὖθὺς πᾶς τις περὶ τῆς μεγίστης διαφορᾶς καὶ δύναται
ὅλως ἀσφαλῆ νὰ ἀποφήνηται γνώμην, εἰς τίνα ἀπέβη τὸ Ἐπιμετρον
τάφος, εἰς ἐμὲ ή εἰς τὸν ἐπικριτήν.

'Ἐν τῷ δευτέρῳ λιβέλλῳ (Σελ. 16 σημ. 2) ηὔρυνεν δύωσοῦν ὁ
Σ. Κ. τὸν κύκλον τῆς δράσεως. Διότι καθάπτεται καὶ ἐτέρας πραγ-
ματείας μου, «Πέτρον Βραΐλα 'Αρμένη φιλοσοφικὸν σύστημα»
ἐπιγραφομένης, παρατηρῶν δὲ ἐπέκρινεν αὐτὴν ὁ μακαρίτης Χρ.
Παπαδόπουλος. Καὶ τίνα μὲν ἐκεῖνος ἔξήνεγκε γνώμην, δὲν δύ-
ναμαι νά γινώσκω μὴ εἶχων πρὸ δύφθαλμῶν τὰ Πρακτικὰ τῆς
Σχολῆς. "Οπερ δ' ὅμως γινώσκω εἶναι δὲ τὴ φιλοσοφικὴ Σχολὴ
δύμοφῶν τοῦτο εἴβραβεν τὴν πραγματείαν ταύτην ἐν τῷ Ραλλείῳ φιλο-
λογικῷ διαγωνισμῷ καὶ διδάσκομεν τὸν προδιώτατος νὰ κρίνῃ τοιαῦτα ζητή-
ματα εἰδικὸς καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας κ. Μαργ. Εὐαγγελίδης εἴ-
γραψε τάδε «Ο ἀριστοῦχος διδάκτωρ... κ. Κ. Λ. ἐξεπόνησεν διξιόλογον
ἐκθεσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ διασήμου ἐν τοῖς νέοις
"Ελλησι φιλοσόφοις Π. Βραΐλα 'Αρμένη. Τὴν ἐκθεσιν ταύτην κατα-
χωρίζομεν ἐν τῷ «Ξενοφάνει» τοσούτῳ μᾶλλον προθυμότερον δισ-
δ. αὐτῆς καταβάλλεται σπουδαία συμβολὴ εἰς τὴν Ἰστορίαν τῆς
'Ελληνικῆς φιλοσοφίας κατὰ τὸν ΙΘ' αἰώνα...».

Καὶ ἂν δ' ὑποτεθῆ ὅτι τὰ ἥδη ἐκδεδομένα μοι οὐχὶ ὄλιγάριθμα ἔργα (δυσανάλογα ἵσως πρὸς τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν μέχρι τοῦτο κατατριβὴν ἐν τοῖς σχολείοις τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως) ὡς ἀνθρώπινα δημιουργήματα δὲν εἶναι ὅλως ἀναμάρτητα καὶ τέλεια, πάντως ὅμως ἔχουσι τοῦτο τὸ πλεονέκτημα, ὅτι δὲν ἔιέχονται ἀλογιστίαις καὶ ἀκρισίαις, βορβαρισμοῖς καὶ σολοικισμοῖς, ἀχνυρολεξίαις καὶ ἔενισμοῖς, οἷσαν κακιῶν βρέθουσιν αἱ ὄλιγοσέλιδοι διατριβαὶ τοῦ σεμνοῦ ἐπικριτοῦ καὶ ὃν δείγματα παρέσχομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐλεγκτικοῖς φυλλαδίοις. Ἐν αὐτοῖς κατεδείχθη ὅτι ὁ κ. Κουγέας 1) δὲν διάνοεῖται ἐπιστημονικῶς οὐδὲν ἔχει ἐπιστημονικὴν συχρότηταν 2) περιπέπτει εἰς ἀσύγγνωστα γραμματολογικὰ σφάλματα 3) ἀστοχεῖ περὶ τὰς ἴστορικὰς ζητήσεις καὶ καταλήγει εἰς πορίσματα λίαν παρακεκινδυνευμένα καὶ ἀντεθνικά 4) δὲν ἔχει φιλολογικὴν παρασκευὴν καὶ διαπράττει καὶ μαθηταῖς ἀσύγγνωστα γλωσσικὰ ἀμαρτήματα 5) καίπερ ὃν καθηγητὴς ἀπὸ τοῦτον καὶ πατῶν ἥδη τὸν οὖδὸν τοῦ γήρατος ὅμως δὲν κατώρθωσε μέχρι τοῦτο νὰ ἐμφανίσῃ ἀξιόλογον ἐπιστημονικὸν ἔργον 6) στερεῖται εὐθυδικίας καὶ εὑσυνειδησίας, διῆτην κακίαν καυστικῶς ἔστιλιτεύθη πολλάκις ὑπὸ πολλῶν καὶ μάλιστα ὑπὸ δύο σοφῶν τοῦ Πανεπιστημίου καθηγητῶν 7) δὲν εἶναι φιλαλήθης, διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐτόλμησε νὰ διαψεύσῃ τὸν εἰπόντα ὅτι ὁ κ. Κρυγέας ὑποβαλὼν πρὸ τοῦτο συκοφάντης, διότι πλὴν ἄλλων ἐπειράθη ἐπιμόνως καὶ κατ' ἐπανάληψιν νὰ παραστήσῃ τὰς περὶ ἔργου μου ἐπαινετικὰς κρίσεις ἀλλοδαποῦ σοφοῦ ὡς εἰρωνείας! Διὰ ταῦτα πάντα εἶπον ἐν τῷ Ἐπιμέτρῳ καὶ νῦν ἐπαναλαμβάνω ὅτι τοιοῦτος ἀνθρωπός δὲν ἔχει, δέν δύναται νὰ ἔχῃ θέσιν ἐν τῷ ἀντάτῳ Ἐκπαιδευτηρίῳ.

Τελευτῶν παρατηρῶ ὅτι περὶ τοιοῦτον ἀνθρωπον, οὗτος πολλάκις κατεφωράθη ὁ Σ. Κ., μάλιστα δὲ καὶ καθ' ὑπερβολὴν κακόπιστος καὶ ἐμπαθής, δὲν εἶναι ἀξιοῦνταί τις συνεχῶς καὶ ἐλέγχων διηγεῖταις νὰ ἀναλίσῃ χρήματα καὶ χρόνον χρήσιμον εἰς ἄλλα σοβαράκαὶ ἐπιτακτικότερα ἔργα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Σεπτεμβρίου 1924